

Eutanasia eztabaidagai

NEREA PIKABEA

KAZETARIA

Heriotza-prozesuari buruzko iritzia aldatzen ari da azken urteotan. Gero eta gehiago aldarrikatzen da sufrimendua saihestu eta bizitzaren azken momentua duintasunez egin ahal izateko pertsonak duen eskubidea. Eutanasia eta suizidio lagunduaren eztabaida pil-pilean dago gizartean, baina medikuak, legelariak eta politikariak ez dira ados jartzen. Erietxeetan, sendabiderik ez duten gaixoei mina kentzeko praktikak gero eta gehiago egiten diren arren, gaur egun indarrean dauden araudiek galarazi egiten dute gaixoei eutanasia eta suizidio lagundua praktikatzeari. Legeez gain, heriotzari buruzko ikuspuntuak eta kontzientzia eragozpenak eragina dute heriotza aplikatzeko erabakian. Medikuek, adituak eta elkarteak iritzia jaso ditugu artikulu honetan.

IÑAKI OLAIZOLA EIZAGIRRE,
antropologoa:

«Pertsona gehienak dira hiltzeko eskubidea bizi kalitatearen gainbehera nabarmen bati lotzearen aldekoak»

Gizartean heriotzaz eta bizitzaren balioaz eztabaidatu beharra ikusten duzu? 1960ko hamarkada arte, kasik eredu bakarra izan den eredu «tradizionalak» kristautasunaren eragina izan du funtsean: kristau pentsamoldearen hegemonia, eta, horrekin bat, gure bizitza-

ren jabe ez garela sentitzea; baita gaixoa etxean zaindu beharra ere, betiere familia handien testuinguruan eta senitartekoak zaintzaile (kasik beti, emakumeak).

Hiltzeko eredu «biografikoak», alabaina, hiltzearen eta heriotzaren inguruko beste pertzepzio bat du. Hiltzea ez da soilik heriotzarekin lotura duen ekintza bat; gertatzen dena da bizia, bere azken faseetan, prozesu konplexu bat dela, eta gaixotasuna, mendekotasuna, heriotzaren ekintza bera, heriotza ondoko erri-tuala eta abarrak bizitzaren beraren aldi garrantzitsuak dira: alegia, hiltzeko prozesua. Ondorioz, aldi hori bizi izateko, «hiltzen ikasteko» eta hiltzeko hainbat moduren artean aukera egiteko, pertsona batzuek erantzukizun eta pertsonalizazio maila handiagoak hartzen dituzte beren gain, oinarri etiko eta balio berrietara egokituta, eta, betiere, beren profil biografiko edo bizimoduari atxikiago.

Pertsona batek bere burua hiltzeko eskubide izan beharko luke? Zein egoeratan? Nola neurtu dezakegu pertsona batek bere burua hiltzeko erabakia hartzeko duen autonomia maila?

Nire ustez, eztabaida hori interpretatzeko arrazoi nagusietako bat da hiltzeko eskubidea errespetatzea ala ez errespetatzea. Eztabaidaren oinarria horixe dela iruditzen zait. Egun, bi joera nabari dira.

Batak dio egoera jakin baten ondorioz (ia beti fase terminalean) asko sufritzen deanean, zilegi dela hiltzeko eskubidea. Literatura espezializatuan eta legedian «duintasunez hiltzeko eskubidea» esaten zaio jada kasu horri. Bigarren joerak, osterak, baztertu egiten du gaixotasun terminalaren baldintza, eta, sufrimendu fisikoaz harantzago joanda, pertsonak, berak hala nahi duenean, «hiltzeko eskubidea» izan behar duela defendatzen du.

Euskaldunak prestatuta al gaude hiltzeko, edo geure burua hiltzen uzteko?

Nire ikerlanean ikus daitekeenez, pertsona gehienak dira hiltzeko eskubidea bizi kalitatearen gainbehera nabarmen bati lotzearen aldekoak, eta duintasunez hiltzeko eskubideaz hitz egiten dute. Hala, elkarrizketatu ditudan askok aldeko jarrerak daukate pertsona ororen erabateko autonomiari begira, eta beraien borondatea errespetatzea defendatzen dute, baina, aldi berean, «ez dute ulertzen» hil nahi izate adierazte hutsa —besteentzako ageriko arrazoirik gabekoa— nahikoa izatea laguntza publikoa eskatzen duen eskubide bat emateko.

Gaur egun indarrean dagoen Heriotza Duinaren Legea nahikoa dela uste duzu? Zer gehiago jaso beharko luke lege horrek?

Ez, ez da nahikoa. Nire ustez, Nafarroan indarrean dagoen legea ez da, inolaz ere, lege ona, ez baitu kontuan hartzen sufrimendu psikologikoa sufrimendu fisikoaz bezain garrantzitsua dela, kasu askotan.

Euskadiko Autonomia Erkidegoan, berriz, ez dugu inongo legerik, eta hori politikoen akats handia dela uste dut. Ez dute herriaren nahia kontuan hartzen.

Iparraldean, berriz, hor dabil estatu frantziarra eutanasiari buruzko lege bat aurkeztu nahian, baina, bitartean, Euskal Herri osoan heriotzaren kalitatea txarra da, eta ez dira pertsonen eskubideak errespetatzen. ●

KOLDO MARTINEZ,
medikua eta Bioética Fundamental y
Clínica elkarteko presidentea:

«Erabakia taldean hartzen da eta beti familiarekin adostuta»

Gaur egun indarrean dagoen legedia nahikoa dela uste duzu?

Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroan, araututa daude bizitzaren azken unean ematen diren hainbat egoera. Bizitzaren amaieran lasaigarriak ematea onartuta dago, baina eutanasia eta suizidio lagundua legez kanpo daude. Asko hitz egiten da heriotza duinaren inguruan, baina argitu beharko litzateke zer den heriotza duina. Eutanasiara ailegatu gabe beste hainbat egoera duin daude. Batetik, indarrean dagoen araudia nahikoa dela uste dut, bizitzaren amaieran gerta daitezkeen hainbat egoera arautzen dituelako; baina bestetik, gutxiengo baten ustez, legedi hori motz geratzen da, eta beraz, legedia hobetzeko pauso batzuk eman beharra dago.

Legearen inguruko eztabaidaren aurretik, gizartean beste era bateko eztabaida behar dela uste duzu?

Denok hilko gara egunen batean, baina beldurtu egiten gaitu horrek, ez dugu

horretan pentsatu nahi. Anbiguotasunez jokatzeko heriotzaren aurrean. Gehiago hitz egin beharko genuke ezintasunaz, menpekotasunaz, eta hausnarketa horiek paper batean idatzi beharko genituzke. Bizi testamentuak egiten dira gaur egun, gauza horietan gehiegi pentsatu gabe. Gizartean, gai hauetaz hausnartu beharko genuke elkarrekin.

Gure kulturak eragina du erabaki horretan?

Bai, zalantzarik gabe. Eta euskaldunok badugu onespén isil bat heriotzaren aurrean. Heriotzarekiko gure kultura nahikoa zentratua da, onespén sakon bat duena. Hollandan, esate baterako, eutanasia onartuta dagoen herrialdean, bizitzarekiko kultura desberdina dute, askoz ere individualistagoa. Guk, euskaldunok, komunitatea balaratzen dugu: familia, lagunak, koadrila, etab. Borrokarako gogoia dugu, azken unera arte ez etsitzeko jarrerak. Kultura honi eutsi egin beharko genioke.

Noiz erabaki dezake pertsona batek hiltzea? Hiltzeko eskubide horrek badu mugarik? Eta hala bada, non jarri behar dira muga horiek?

Nik uste dut pertsona batek ezin duela minez hil; errukigabekeria da hori. Osasun zentroetan hainbat irtenbide ematen zaizkio gaixoari, eta protokoloak ezarrita daude: lasaigarriak noiz eman, konortea noiz kendu, etab. Tratamendu horiekin gaixoari estualdia ezin diogunean kendu, orduan gaixoak erabaki dezake heriotza eskatzea. Eutanasia erabaki libre eta kontzientea da. Baina deprimituta dagoen norbait ez da pertsona libre horrelako erabaki bat hartzeko. Pertsona hori erabakia hartzeko gai den erabaki behar dute lehendabizi medikuek. Erabaki hori ez du mediku bakar batek hartzen, noski; asko hitz egiten da taldean eta beti familiarekin adostuta egiten da, erabakiaren ondorioak larriak baitira.

Profesionalek izan behar duzue eskubidea pertsona bati hiltzen laguntzeari uko egiteko?

Medikuon kontzientzia-eragozpenaren alde nago, baina oso egiazkoa izan behar du. Sarritan, kontzientzia-eragozpen horren atzean eragozpen politikoak edo ideologikoak egoten dira, erosotasuna ere bai, eta horiek ezin dira onartu. Dena den, horrelako erabaki bat psikologikoki oso gogorra da. Horregatik hartzen ditugu erabakiak taldean eta aukera guztiak aztertzen ditugu. Erabaki hori hartzen ez badugu, badakigu pazientearen kalterako izango dela, eta hori ere psikologikoki mingarria da. ●

MARIA ALONSO,
medikua eta Profesionales por la Ética elkarte-
ko kidea:

«Hiltzeko nahia arreta eskatzeko modu bat izan daiteke»

Ados zaude indarrean dagoen eutanasiari buruzko legediarekin?

Europako lege batzuk ez dira bizitza babestearen aldekoak, baina Europako Kontseiluaren 1859/2012 Ebazpenak kasu guztietarako debekatzen du eutanasia. Espainian, bestalde, garrantzi handia du Gaixoaren autonomiari buruzko 41/2002 Legeak; lege horren arabera, ezin da aplikatu ordenamendu

juridikoaren eta *lex artis*¹aren kontrako aurretiko instrukzioirik.

Artikulu hori indargabetzeaz egon zen aurreko legealdian, bizitzaren amaieran pertsonak dituzten eskubideak arautzeko lege aurreproiektu baten ondorioz. Honako hauek ziren aurreproiektu horren aldarrikapenak: lehena, gaixoaren nahia derrigorrez bete behar da; bigarrena, hori betetzeak erantzukizunetatik salbuetsi egiten du profesionala; eta hirugarrena, indarririk gabe geratzen da aurretiko instrukzioak betetzeko *lex artis*. Hiru eskaera nagusi horiek bidea irekiko liokete eutanasiaren lege bati.

Andaluziako eta Aragoiko heriotza duinari buruzko legeek ika-mika sorrarazi zuten, estalitako eutanasia ahalbidetzeagatik. Hala ere, Nafarroa da pazienteak zein jardun kliniko ona gehien babestu dituen autonomia erkidegoa: lasaigarriak hartzeko eskubidea baztertu zuen (tratamendu batek eraginik ez duenean sortzen diren sintomak arintzeko bako- rrik da beharrezkoa), eta ez ditu jada elikadura eta nutrizioa aipatzen aha- legin terapeutikoa mugatzerakoan (oinarri- zko zaintzeak diren aitortza inplizitua).

**Pertsona batek eutanasia aplikatu die-
zaion erabakitzeak eskubidea izan be-
har duela uste duzu? Zein kasutan eta
noiz aplikatu beharko litzateke?**

Eskubide guztiak oinarritzen diren funtsezko ondasuna da bizitza, eta gure ordenamenduak babestu egiten du.

Bizitzaren defentsak bi oinarri ditu: bizitzaren erabilgarritasun ezaren prin- zipioa, batetik, eta eutanasia aplika- tzen den herrialdeetako Batzorde eba- luatzaileek emandako datuak, bestetik. 2013an, aldaketa sozialak eta derrigortze

ezkutuak zein agerikoak aztertu ondo- ren, Irlandak betoa jarri zion suizidio la- gunduari, une txar batean beste aukera- rik ikusten ez duten ahulenak babesteko asmoa argudiatuta.

Eutanasia norbanakoen kasuetatik harata- go doa eta guztioi eragiten digu. Ezin da arautu eta aldi berean kontrolpean izan: legeztatuz gero, dinamika hedakorra ga- ratzen da, suposizioak zabaldu egiten dira eta onespenik gabe ere egiten da. Eutana- siak medikuntza ordezkatzeko da.

Eutanasiak eskuetatik ihes egiten duela erakutsi zuen Holandako Fiskal Nagu- siaren Remmenlink txosten esangu- ratsuak. Ikerketa horretan, medikuen %41ek adierazi zuten gaixoen baimenik gabe eraman zutela praktikara.

**Zer proposatzen duzu bere bizitzarekin
amaitu nahi duela dioen pertsona baten
kasurako? Zer egin dezakezue profesio-
nal zaretenok?**

Hiltzeko nahia arreta eskatzeko modu bat izan daiteke. Zaintza aringarrien unitateek erantzun fisiko, psikologiko, espiritual eta soziala ematen dute. Lau arlo horiei helduta, gaixoaren beharrak asetzen ditu. Azken batean, gaixoa esan nahian dabilena ez baita ez duela bizi nahi, baizik eta ez duela horrela bizi nahi. Asebetetzeari buruzko inkestek puntua- zio handiagoa jasotzen dute gaixoak eta haien familiak unitate hauekin artatzen badira: horixe da bidea.

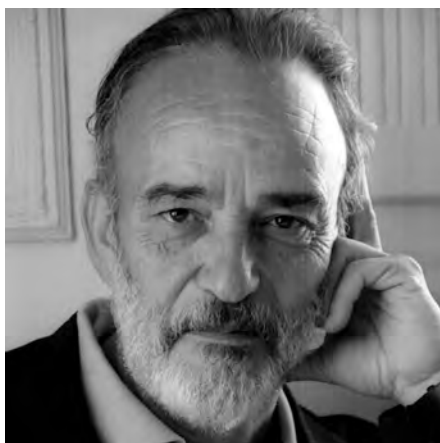
Profesionalen beharra da gaixoak baka- rrik ez uztea, eta, hortaz, minetik zein alferrikako tratamenduetatik babestea. Etikoki txalagarria da egoera psikologiko txar horietatik ateratzen laguntzea, eta ez bere buruaz beste egiten laguntzea.

**Herritarrek eta profesionalak ikuspegi
bera al duzue eutanasiari buruz?**

Heriotza sufrimenduetarekin edo euta- nasia; dilema hori besterik ez dagoela, horixe da helarazten den ideia bakarra. Profesionalak esperientzia dute sufrimen- duarekin, eta gehienek badakite aukera

¹ Nafarroako Parlamentuak, 2011n onartutako Hiltzeko prozesuan pertsonaren duintasunari dagozkion es- kubideei eta bermeei buruzko Foru Legeak jasotzen duenez, «...osasun agintariak, osasun administrazio- ak eta profesional medikoek uneoro zainduko dute gaixo guztiek, beren inguruabarrak gorabehera, beren duintasunaren arabera gutxieneko zainketak jaso ditzaten, *lex artis* delakoari jarraituz».

hori ez dela erreal. Aurrerapauso asko eman dira robotikan, bioteknologian eta baliabide analgesikoetan; hor aipatu beharko genuke, bizitzaren amaieran mina saihestu ahal izateko, lasaigarriak dosi egokietan emateko aukera, eta, beraz, heriotza eragiteak ez daukala zentzurik gaur egun. ●

LUIS MONTES,
medikua eta Duintasunez Hiltzeko Eskubidea
elkarte federaleko presidentea:

«Suizidio lagunduaren eta eutanasiaren beste ikuspuntu bat eskatzen dugu»

Ados zaude eutanasiari buruz indarrean dagoen legediarekin?

Ez, ezta inola ere. Kode Penaleko 143. artikulua suizidio lagunduari buruz hitz egiten du, eta baita eutanasiari buruz ere, nahiz eta ez duen hitza bera aipatzen. Homizidioaz hitz egiten duen atalaren barruan sartuta dago. Nire ustez, perbertsio juridikoa da homizidioaz hitz egitea, gaixoa berak eskatzen duenean kontzientzia eta askatasun osoarekin hiltzeko laguntza eskatzen duena. Artikulu horrek begi bistakoak diren hiru puntu ditu gai

horiei lotuak: pertsonaren autonomia, Espainiako Konstituzioko 10. artikuluan jasotzen den pertsonalitatea askatasunez garatzeko eskubidea, eta herritarrek inkestetan emandako iritzia. 2009an, eutanasia jokabideari buruzko azterketa bat eskatu zion CISi Bernat Soria ministroak. Horren arabera, %80,5ek uste du legeak medikuei baimena eman beharko liekeela bizitzari amaiera eman eta gaixoen sufrimenduarekin amaitu ahal izateko, askatasunez hala eskatzen duten pertsonen kasuan. Herritarren %73,6k, berriz, uste du legez arautu beharko litzatekeela eutanasia. Honi gehitu behar zaizkio ere jurista eta aditu batzuk, 143. artikuluan esaten denaren aurrean, pertsona baten autonomia ezin dela mugatu uste dutenak, alegia. Beraz, eutanasia gaitzesten eta zigortzen duen gaur egungo araua zalantzan geratzen da.

Zer proposatzen duzue legedia aldatzeko?

Politikariei eskatu nahi diegu entzun eta kontuan har dezatela herriaren borondatea, eta baita argi mintzatu daitezela eutanasiaren alde. Honako eskakizun hauek ere egiten dizkiegu: adituen batzorde bat eratu dezatela, hausnarketarako guneak eta eztabaida publikoa sustatu ditzatela, eta hausnarketa horiek Parlamentura hel daitezela. Legeak herri-tik sortu behar dira, elkarbizitza erraztea baita euren helburua.

Suizidio lagunduaren eta eutanasiaren ikuspuntu berri bat eskatzen dugu. Eutanasia jardueri buruzko beste ikuspegi bat. Medikuek ez du inor hiltzen; gaixoak eskatzen du hiltzeko laguntza, argitasun eta askatasun osoz.

Gizartean heriotzari buruz hausnartze-ko beharra dagoela uste duzu?

Aipatutako inkesta horretan ikusten da gizartearen heldutasun moral eta politikoa handiagoa dela politikariena baino. Bakean hil nahi dugu denok, sufrimendurik gabe, ahal bada lo gaudelarik, eta edonork uler dezake —oso itxia ez bada behintzat— sufrimendu handia duen pertsona batek heriotza nahi izatea liberazio moduan. Kontrakoa uste duena ari da bere borondatea eta bere irizpideak askea den norbanako bati inposatu nahian, eta bere baloreen kontrakoa den portaera batera behartzen, inongo eskubiderik gabe.

Pertsona batek noiz izan beharko luke hiltzeko eskubidea? Mugarik ba al dago bizitzaren amaierari buruz?

Pertsona hori burujabea bada, hau da, bere kabuz erabakitze moduan bada, berak erabaki behar du noiz eta nola hil nahi duen. Gure elkarteak nahiko luke legeek salbuespen bat egitea beren egoera larriagatik heriotza eskatzen duten pertsonekin.

Zein da epe motzera zuen elkarteak duen helburua?

Gizartearen heldutasuna zabaltzeko eta hedatzeko mugimendu bat sorrarazi nahi dugu: ezin dugu «aita» Estatuak zaindutatako haurrak izan, gure bizitzari buruz askatasunez erabakitzen uzten ez badigu.

Baina, gaur egungo araudia indarrean dagoen bitartean, herritarrek hiltzeko prozesua ahalik eta duinena izatea nahiko genuke. Neurri batean, gure ahaleginari esker lortu dira hiru erkidegotan —Andaluzia, Aragoi eta Nafarroa— hiltzeko prozesuan gaixoei dituzten eskubide eta bermeei buruzko legeak. Euskadin ere prestatu zen aurrekoen antzeko lege-proiektu bat, baina hauteskunde deialdiaren ondorioz, amaitu gabe geratu zen. ■